

ISSN 1563-0285
Индекс 75873; 25873

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚазҰУ ХАБАРШЫСЫ

Халықаралық қатынастар және халықаралық құқық сериясы

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ВЕСТНИК КазНУ

Серия международные отношения и международное право

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

KazNU BULLETIN

International relations and international law series

№2 (70)

Алматы
«Қазақ университеті»
2015

ХАБАРШЫ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ СЕРИЯСЫ №2 (70)

ISSN 1563-0285
Индекс 75873; 25873

25.11.1999 ж. Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркелген

Күәлік №956-Ж.

Журнал саяси, философиялық ғылымдар және мәдениеттану бойынша диссертациялардың негізгі қорытындыларын жариялау үшін Қазақстан Жоғары Аттестациялық Комитетімен ұсынылған // Докторлық диссертациялардың негізгі қорытындыларын жариялау үшін Қазақстан Жоғары Аттестациялық Комитетімен ұсынылған ғылыми басылымдардың тізімі кіреді //ЖАК бюллетені, №3 1998; Нормативтік және методикалық материалдарын жариялайтын ғылыми басылымдар тізімі Қазақстан ЖАК төрағасының бұйрығы 26. 06. 2003, №433-3 //Нормативтік және методикалық материалдар жинағы №6 ЖАК

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ

Балаубаева Б.М.,

т.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Телефон: +77011839459

E-mail: binur77@mail.ru

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Шакиров К.Н., з.ғ.д., профессор – ғылыми редактор (Қазақстан)

Губайдуллина М.Ш., т.ғ.д., профессор – ғылыми редактордың орынбасары (Қазақстан)

Айдарбаев С.Ж., з.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Алессандро Грасси Буици, профессор Ла Сапиенза университеті (Италия)

Ауған М.Ә., т.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Байзақова Қ.Е., т.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Барбара Януш-Павлетта, т.ғ.д., PhD, ассистент-профессор (Германия)

Беата Эшмент,

саяс.ғ.д., ассистент-профессор, Бремен университеті, Берлиндегі «Орталық Азиялық зерттеулер» атты неміс журналының бас редакторы (Германия)

Варико К., профессор, Дж.Неру университеті (Үндістан)
Грегори Глиссен, саяс.ғ.д., профессор Нью-Мехико университеті (АҚШ)

Елемесов Р.Е., э.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Ибрашев Ж.У., т.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Кукеева Ф.Т., т.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Макашева К.Н., т.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Машимбаева Г.А., з.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Мусабекова У.Е., ф.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Николас де Педро Домингуэз, профессор ассистенті Барселона институты (Испания)

Сабикенов С.Н., з.ғ.д., профессор (Қазақстан)

Сәлімгерей А.А., з.ғ.к., доцент, Мемлекет және құқық институты (Қазақстан)

Шабаль П. PhD, профессор (Франция)

Ғылыми басылымдар бөлімінің басшысы

Гульмира Шаккозова

Телефон: +77017242911

E-mail: Gulmira.Shakkozova@kaznu.kz

Редакторлары:

Гульмира Бекбердиева, Айгерім Иманғалиева

Компьютерде беттеген:

Айгүл Алдашева

Жазылу мен таратуды үйлестіруші

Мөлдір Өміртайқызы

Телефон: +7(727)377-34-11

E-mail: Moldir.Omirtaikyzy@kaznu.kz

ИБ № 8330

Басуға 20.05.2015 жылы қол қойылды.

Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 37.5 б.т. Офсетті қағаз.

Сандық басылыс. Тапсырыс №1481. Таралымы 500 дана.

Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

«Қазақ университеті» баспа үйі.

050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйінің баспаханасында басылды.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2015

Ондаш А.О.

**Әлемдік экономиканың
ғаламдануы мен дағдарыстың
жаңа үрдістері және «ресурсы
мол» елдердегі экономикалық
даму мәселелері**

Елдер экономикасын трансформациялау тәжірибесін қоса алғанда экономикалық жүйелердің дамуының тарихи тәжірибесі ұлттық шаруашылықтың іргелі мәселелерін шешуде универсалдық құралдар қолдану әрдайым бірдей нәтижелерге алып келе бермейтінін көрсетті. Экономикалық саясатты жүргізу – жүзеге асырылатын ортаның сипаттамаларын, соның ішінде институционалдық орта және қалыптасқан макроэкономикалық ерекшеліктерді мұқият зерттеуді қажет етеді. Осыған байланысты табиғи ресурстармен жоғары деңгейде қамтамасыз етілуімен сипатталатын Қазақстан экономикасын зерттеу ерекше қызығушылық тудырады. Ресурс байлығы елдің индустриялық-инновациялық дамуына қандай әсер ететінін анықтау маңызды. Бұл мәселені анықтау қалыптасқан жағдайды түсіндіруге айтарлықтай үлес қосып, бір жағынан Қазақстанның экономикалық дамуын болжауға және табиғи ресурстарға бай елдегі экономикалық саясаттың бағыттарын түзетуге мүмкіндік береді. Шынында, экономиканың дамуына кедергі ресурстардың болуының өзі емес, оған сай келетін жауаптар іздеу қажет және солармен байланысты әрекет ету болып табылады.

Түйін сөздер: табиғи ресурстар, «ресурсы мол» елдер, болжам, белгі, шикізат.

Ongdash A.O.

**New tendencies of globalization
and crisis of world economy
and problems of economic
development in the «resource-
abundant» countries**

Historical experience of development of economic systems, including recent experience of transformation of economy of the Post-Soviet countries, showed that universal approaches to the solution of fundamental problems of national economy not always lead to identical results. Carrying out economic policy demands attentive studying of characteristics of the environment in which it is carried out, including the institutional environment and the developed macroeconomic features. In this regard the particular interest represents research of economy of Kazakhstan, being characterized high security with natural resources. Whether it is important to find out the resource wealth influences industrial and innovative development of the country. Clarification of this question makes an essential contribution to a current situation explanation, allows to predict partly development of economy of Kazakhstan and to correct the directions of economic policy in the country rich with natural resources. After all obstacles for development of economy are created not by existence of resources in itself, and the related calls on which it is possible and it is necessary to look for adequate answers.

Key words: natural resource, «resource-abundant» countries, hypothesis, symptom, raw.

Ондаш А.О.

**Новые тенденции
глобализации и кризиса
мировой экономики и
проблемы экономического
развития
в «ресурсоизбыточных»
странах**

Исторический опыт развития экономических систем, включая опыт трансформации экономик стран, показал, что универсальные подходы к решению фундаментальных проблем национального хозяйства не всегда приводят к одинаковым результатам. Проведение экономической политики требует внимательного изучения характеристик среды, в которой она осуществляется, в том числе институциональной среды и сложившихся макроэкономических особенностей. В этой связи особый интерес представляет исследование экономики Казахстана, характеризующегося высокой обеспеченностью природными ресурсами. Важно выяснить, влияет ли ресурсное богатство на индустриально-инновационное развитие страны. Выяснение этого вопроса вносит существенный вклад в объяснение сложившейся ситуации, позволяет отчасти спрогнозировать развитие экономики Казахстана и скорректировать направления экономической политики в стране, богатой природными ресурсами. Ведь препятствия для развития экономики создает не наличие ресурсов само по себе, а связанные с ним вызовы, на которые можно и нужно искать адекватные ответы.

Ключевые слова: природный ресурс, «ресурсоизбыточные» страны, гипотеза, симптом, сырье.

**ӘЛЕМДІК
ЭКОНОМИКАНЫҢ
ҒАЛАМДАНУЫ МЕН
ДАҒДАРЫСТЫҢ ЖАҢА
ҮРДІСТЕРІ ЖӘНЕ
«РЕСУРСЫ МОЛ»
ЕЛДЕРДЕГІ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

XX ғасырдың екінші жартысында дамыған экономикалардың және Қытай, Үндістан, Бразилия мен Оңтүстік Шығыс Азия елдерінің «жас» экономикаларының жылдам экономикалық өсуі XX ғасырдың соңы мен XXI ғасырдың басында ең алдымен, ұлттық экономикаларға өнеркәсіп өндірісінің даму қарқынын өсіру үшін шикізат (табиғи) ресурстардың айтарлықтай көлемін тартумен байланысты. Экономикалық өсу стратегияларындағы (әсіресе дамушы елдердің) негізінен шикізат үрдістерінің басым болуы нәтижесінде табиғи ресурстар қорлары біршама қысқарды. Көптеген экономикалар үшін (1-кестені қараңыз) негізгі ресурстардың шектелуі (тапшылығы) және олар үшін бәсекелі күрестің шиеленісі әрекет етудің экономикалық ережелері мен ғаламдық бәсекелестіктің өзгеруіне алып келеді.

1-кесте – Экономикалық жүйелер үшін негізгі табиғи ресурстардың көлемі, 2012 ж.

Өңір/ел	Ресурс / сипаттамасы		
	Қорлар	Әлемдегі үлесі, %	Қамтамасыз етілуі, жыл
1	2	3	4
Мұнай, млн т.			
Еуропа	2455,4	1,3	9
Ресей	14920,0	7,7	32
Азия	115316	59,8	83
Африка	15417,4	8,0	35
Америка	44108,9	22,9	48
Австралия және Мұхит елдері	513,6	0,3	21
Табиғи газ, млрд текше м.			
Еуропа	6458,1	3,7	68
Ресей	47544,0	27,4	73
Азия	86944,1	50,1	54
Африка	14085,3	8,1	62
Америка	14577,3	8,4	75

1-кестенің жалғасы

Өңір/ел	Ресурс / сипаттамасы		
	Қорлар	Әлемдегі үлесі, %	Қамтамасыз етілуі, жыл
1	2	3	4
Австралия және Мұхит елдері	4066,8	2,3	56
	Көмір (барлық түрлері), млн. т.		
	Жер қойнауындағы қорлары	Өндірілуі мүмкін расталған қорлары	Жер қойнауындағы әлемдік қорлардағы үлесі, %
Еуропа	591093	91825	13,6
Ресей	271757	193771	6,3
Азия	1451146	266887	33,4
Африка	109868	55093	2,5
Америка	1225937	317347	28,2
Австралия және Мұхит елдері	690833	97873	16,0

Бұл ғасырдағы ғаламдық бәсекелестік – бұл, ең алдымен шектеулі ресурстарға, ең алдымен табиғи ресурстарға билік ету үшін елдер мен топтар арасындағы күрес. Ғаламдық бәсекелестіктің өсуі, ресурстық шығындардың өсуі, айтарлықтай бағалық белгісіздік жағдайында еңбектің тиімділігі мен өнімділігінің тұрақты өсімін іздестірудегі елдер мен компаниялардың ресурспен қамтамасыз етілуін дамыту стратегиялары туралы мәселе туындайды. Әлемде энергетикалық және материалдық ресурстар саласында барынша айқын байқалатын экономикалық белсенділіктің қайта құрылуы байқалады. Табиғи ресурстарға (мұнай, болат немесе мыс секілді) сұраныстың өсуі дамыған елдерден дамушы (негізінен Азия) елдерге қарай ауысуда. Сарапшылардың болжамы бойынша 2005 – 2020 жылдар кезеңінде Қытай мен Үндістан тарапынан мұнайға сұраныс екі еселеніп, күніне 15,4 барға жететін болады [1], яғни қазіргі уақытта осы ресурсты барынша көп тұтынатын АҚШ-тың деңгейіне жетеді.

Төменгі еңбек шығындарымен қатар Азия елдері тарапынан энергия мен базалық материалдарға өсіп жатқан сұраныс бұл өңір металдар, химикаттар, қағаз бен басқа да материалдық ресурстардың алдыңғы қатарлы өндірушісіне айналып жатқанын білдіреді. Мысалы, Қытай бүгінде болат пен алюминийдің жетекші әлемдік

өндірушісі болап табылады; бұл елдің осы маңызды металдардың әлемдік өндірісіндегі үлесі 40% [2, 10-30 бб.] асады және сарапшылардың болжамы бойынша 2015 жылға дейін осы көрсеткіштен асып түседі.

Келесі он жылдықта ресурстардың негізгі түрлерін шығару мен өндіру бұрынғыдай оны тұтыну орындарынан айтарлықтай алшақ орналасқан өңірлерде шоғырланатын болады. Күрделі макроэкономикалық ілгерілеулер өңірлердің ішінде де болып жатыр. Орталық Шығыстың мұнай мен газға бай елдері химия өнеркәсібі немесе металлургия секілді өздері үшін жаңа салаларға экспансияны жүзеге асыруда. Дубай арзан энергия көздерін пайдалану (әсіресе табиғи газдың) және Еуропа мен Азия нарықтарына жақын орналасуы нәтижесінде алюминий өндірушіге айналды. Қатар табиғи газ нарығындағы алдыңғы қатарлы ойыншы рөліне газдың негізінде сапасы жоғары дизель отынының өндірісін қосты және 2014 ж. осы өнімдердің өндірісінде әлемдік көшбасшыға айналуға үміттенеді. ЖІӨ өсуін жылдамдатудан басқа осы өндірістерді дамыту осы өңірлердегі жұмысшылар санының жылдам өсуіне байланысты жаңа жұмыс орындарын ашуды қамтамасыз етеді.

Шикізат пен материалдарға деген сұранысты қанағаттандыру қажет болуына байланысты жаһандық өзара тәуелділіктің артып келе жатқан деңгейі едәуір өтімді нарықтар мен жаһандық баға қалыптасу түрінде жағымды экономикалық әсері болады. Сонымен бірге, осы тауарларды жеткізудің едәуір күрделі және ұзақ тізбегі геосаяси мәселелермен қатар, жабдықтауды қиындатуға және бағаның құбылмалығына алып келуге қабілетті.

Жылдам қарқынмен дамып келе жатқан елдердегі экономикалық өсімнің жылдамдауына қарай табиғи ресурстарды тұтыну артады. Мысалы, Қытайда 1995 -2004 жылдар кезеңінде мұнайды тұтыну екі еселенген, ал алюминий, никель мен болатқа деген сұраныс үш есе өскен.

Қытай, Үндістан, Орталық Шығыс елдері мен жартылай Ресей энергияға деген өсіп келе жатқан сұранысты қанағаттандыру үшін жылдамдатылған қарқынмен шоғырлаушы қуаттар мен энергетикалық желілерді жасауға ұмтылуда. Оның үстіне, табиғи ресурстарға бай елдер (Орталық Шығыс елдері, Ресей, Венесуэла) табиғи рентаны өзіне алу үшін оларға мемлекеттік бақылауды күннен күнге кеңейтуге тырысуда.

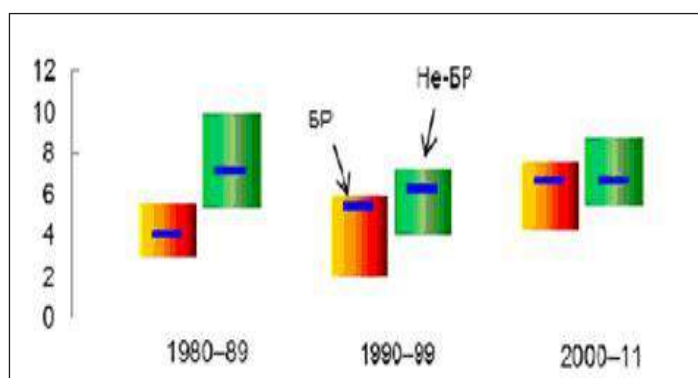
Бір қарағанда табиғи ресурстардың қорларының болуы ғаламдық бәсекеге қабілеттіліктің сөзсіз факторы болып табылады. Алайда,

шын мәнісінде бұл тезис барлық елдер үшін даусыз емес. Атап өтілгендей көптеген елдерде табиғи ресурстардың көп мөлшері экономикалық өсудің қарқынымен және өмірлік стандарттармен жағымсыз байланысады және бір уақытта кірістердің тепе-теңсіздігімен жағымды байланысады.

Табиғи ресурстарға бай елдердің экономикаларының ұлттық алуантүрлілігі кезінде автордың пікірінше «ресурсы мол» елдердегі экономикалық өсуді бақылауға мүмкіндік беретін кейбір өзіндік белгілер бар.

«Ресурсы мол» елдердегі экономикалық көрсеткіштер әдетте, қанағаттандырылмаған

және тұрақты түрде қайталанатын екі кемшіліктен – жинақтаулардың төменгі деңгейінен және кенеттен болатын жоғарылаулар мен құлдыраулар айналымынан зардап шегеді. Табиғи ресурстардан түсімдердің серпілістері жиынтық жинақтардың артуымен және инвестицияларды шамалы ғана артуымен байланысты болғанына қарамастан, бұл ілгерілеулер әдетте жекеменшік сектордың қызметімен байланысты болады. 1980-2011 жж. кезеңінде табиғи ресурстарға бай емес елдерге қарағанда «ресурсы мол» елдерде мемлекеттік инвестициялардың едәуір төменгі нормалары байқалған (1-сурет).

Шартты белгілер: БР – «ресурсы мол елдер»;
He-БР – бай табиғи ресурстары жоқ елдер.

1-сурет – «Ресурсы мол» және табиғи ресурстарға бай емес елдердегі мемлекеттік инвестициялар

Кенеттен болатын көтерілулер мен құлдыраулар айналымдары қарапайым тәжірибе болып табылады – кейде түсімдердің жағымды серпілісінен кейінгі белсенді ілгерілеу және жағымсыз күйзелістерден кейінгі шығындардың қатты құлдырауы. Бұл «ресурсы мол» елдердегі салықтық-бюджет саясаты барынша проциклды болумен келісіледі. Маңызды міндет табиғи ресурстардан түсімдердің тұрақсыздығын басқаруды жетілдіру екендігі айқын: барынша жоғары макроэкономикалық тұрақсыздық «табиғи ресурстар қарғысының» өсуге жағымсыз әсер етуінің негізгі арнасы, ал өзгермелі мемлекеттік шығындардың әсері мен өнімділігі төмен болып табылады. 1990-жылдары «ресурс мол» елдердегі даму қарқыны табиғи байлықтың молшылығына қарамастан табиғи ресурстарға арқа сүйемейтін елдерге қарағанда төмен болды (2-сурет).

«Ресурсы мол» елдердің экономикалық мәселелерін шешуге табиғи ресурстардан түсімдер-

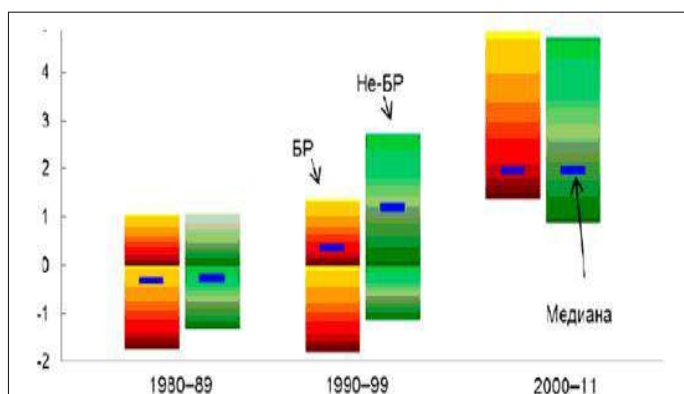
ді оңтайлы басқарудың екі негізгі сипаттамасы ықпал етуі мүмкін. Біріншіден, табиғи ресурстардан түсімдердің біршама бөлігі жинақтаулар мен ішкі инвестицияларға бағытталуы тиіс. Екіншіден, «ресурсы мол» елдерге тұтынуды кейбір теңестірулер немесе ағымдағы шығындар есебінен кенеттен болатын жоғарылаулар мен құлдырауларды болдырмау, және атап айтқанда, олардың табиғи ресурстардан түсімдердің динамикасымен байланысын жоюы керек. Мақсаты ағымдағы шығындарды ұзақ мерзімді жоспарда тұрақты түрде арттыру, бұл ретте қолда бар әлеуетке салынатын шектеулерді ескере отырып, өз бетімен инвестицияларды арттыру арқылы мемлекеттік капиталдың қалыптасатын біршама көлемін ұстап отыру.

«Ресурсы мол» елдер нашар ұзақ мерзімді макроэкономикалық көрсеткіштерге ие. Табиғи ресурстарға баға жоғары болған кезде үкімет өздерінің экономикасы игере алатын мөлшерден

артық жұмсады, айырбастау бағамдары жоғарылап, ресурстармен байланысты емес салаларды өсімді тоқтатты. Ал табиғи ресурстарға баға төмендей бастаған кезде ресурстармен байланысты емес салалар дамымайды.

Соңғы жылдардағы табиғи ресурстарға жоғары баға сөзсіз «ресурсы мол» елдердің экономикаларының даму қарқынының артуына ықпал етті, бірақ бұл жалған белгі болуы да мүмкін; бұл елдердің даму қарқыны табиғи ресурстардың бағасы арзандай бастаған кезде қайтадан төмендеуі мүмкін.

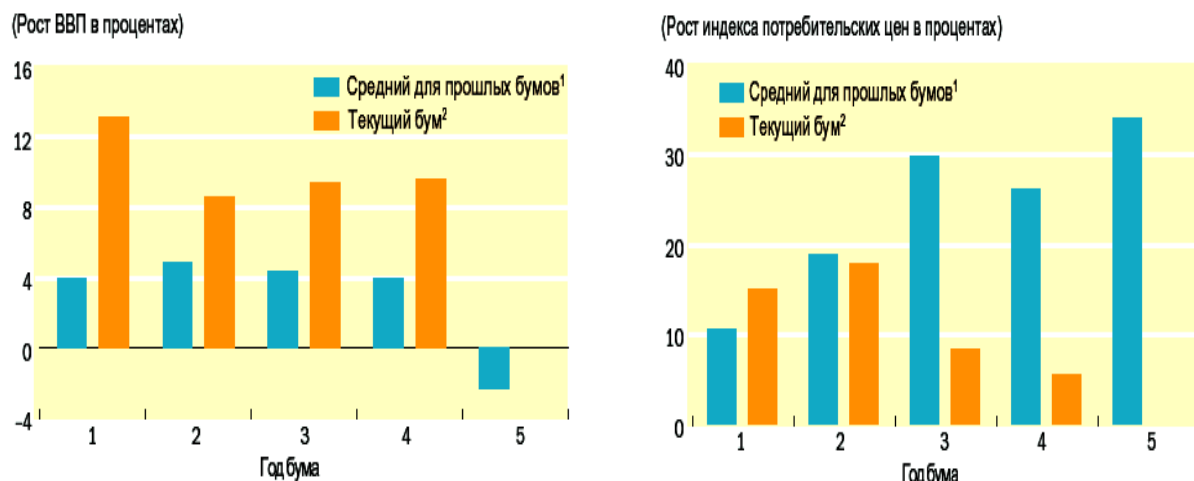
«Ресурсқа бай» елдердің арасында жақсы даму келешегі байқалған, кенеттен болатын жоғарылаулар мен құлдыраулар айналымдарының болдырмау үшін берік экономикалық институттар құрған елдерде болуы тиіс. нигерияны мысалға алайық. 2004 жылы мұнайы серпілісі басталғаннан кейін оның экономикалық көрсеткіштері мұнаймен байланысты емес өсуді немесе инфляция қарқынын есептеуге қарамастан 1974–1978, 1979–1983 және 1990–1994 жылдары болған бұрынғы серпілістер кезіндегі көрсеткіштерден біршама жақсы болды (3-сурет).

2-сурет – «Ресурсы мол» елдер мен табиғи ресурстарға бай емес елдердегі адам басына шаққандағы нақты ЖІӨ-нің өсуі (1980 – 2011 жылдардағы орташа, медиана мен тоқсан аралық диапазон, %-бен)

Осындай жақсы көрсеткіштердің маңызды шарты экономиканың мұнайдан түсетін артушы кірісті ішкі сұраныс үшін жұмсау салдарын жеңе білу қабілетін ескере отырып, бюджеттік саясаттың бағытын анықтау болып табылады. Мұнайдан түсетін кірісті экономиканың сыйымдылығына сәйкес жұмсауға және осы кірістерді бюджетте белгіленген бағадан жоғары сақтауға мүмкіндік беретін мұнай бағасының негізінде бюджеттік ережені қолдану іс жүзінде бұрын серпілістер мен құлдырауларға алып келген мұнайдың күннен күнге өсуші бағасы мен бюджеттік шығыстар арасындағы байланысты бұзды. Егер бұл бюджеттік норманы сақтауға болатын болса, онда өсудің әрі қарай жалғасу болашағына сенім артуға болады.

Жалпы 2004–2008 жж. кезеңінде шикізатты экспорттаушы елдердің көпшілігінде өсуші профицит болғанына қарамастан осы уақыт кезеңіндегі табиғи ресурстарды есептеместен бюджеттік сальдо орта есеппен 10 пайыздық тармаққа (пт) нашарлаған. Ресурстарды есептеместен дефицит – бұл ресурстарды сатудан кірістер болмаған жағдай болатын дефицит. Табиғи ресурстардың қорлары анықтамасы бойынша шектеулі болып табылады, демек оларды сатудан түсетін кірістерді ұзақ мерзімді тұрақты дамуды бағалау кезінде ескермеген жөн. Табиғи ресурстарға тәуелділіктің көптеп артуын Ливия (–48 пт), Әзірбайжан (–34 пт), Чад (–26 пт), Алжир (–17 пт) және Тринидад және Тобаго (–17 пт) көрсетті (2-кесте).

¹Өткен серпілістер 1974 – 1978, 1979 – 1983 және 1990 – 1994 жылдары болды.

²Ағымдағы серпіліс 2004 жылы басталды.

3-сурет – Нигериядағы серпіліс мәселесін шешу

2-кесте – 2004- 2008 жж. Кезеңіндегі «ресурсы мол» елдердегі макроэкономикалық көрсеткіштер

Ел	Ресурстарды есептеместен дефицит		Мемлекеттік берешек		Инфляция	
	2004 ж.	2008 ж.	2004 ж.	2008 ж.	2004 ж.	2008 ж.
Алжир	-30,1	-47,2	18,7	11,9	3,6	4,4
Әзірбайжан	-13,2	-47,1	21,5	6,7	6,7	20,8
Ботсвана	-27,2	-17,6	12,2	6,0	7,0	12,6
Чили			13,0	4,1	1,1	8,7
Экваторлық Гвинея	-81,7	-75,3	6,9	1,3	4,2	7,5
Иран	-20,3	-25,7	31,7	21,0	14,7	25,6
Қазақстан	-6,5	-11,7	19,6	7,7	6,9	17,0
Кувейт	-60,3	-61,0	18,8	9,7	1,3	10,6
Ливия	-111,9	-160,2	13,5	4,9	0,7	10,4
Нигерия	-28,7	-31,8	74,5	14,5	15,0	11,6
Катар	-33,0	-28,8	41,6	8,5	0,0	15,2
Ресей	-4,9	-8,3	30,2	5,4	10,9	14,1
Сауда Арабиясы	-45,8	-57,2	87,4	24,8	0,4	9,9
БАӘ	-22,9	-28,9	19,9	44,0	5,9	13,0
Венесуэла	-21,2	-22,4	47,4	19,3	21,7	30,4

Сонымен бірге керісінше осы кезең ішінде табиғи ресурстарды есептеместен өзінің дефицитін сақтап қалған және жақсартқан бірнеше ел ғана бар: Ботсвана, Сирия және Оман, шикізат тауарлары өндірісінің азаюына қарай, және Катар, бұл елде осы уақыт кезеңінде ЖІӨ-нің жылдық өсуі мұнайды есептеместен 10% кем емес мөлшерді құрады. Алдыңғыға қарағанда осы

серпіліс кезінде «ресурсы мол» елдерде инфляцияның біршама мөлшері белгіленбеді. 2004 ж. бастап 2008 жылға дейінгі инфляция 4-тен 12% дейінгі аралықта болды – серпіліс кезіндегі шикізатты экспорттаушылар үшін тарихи ең төменгі мөлшер. 2008 жылдың бірінші жартысында мұнай бағасының күрт көтерілуі мен қаржылық дағдарыс табиғи ресурстарға бай кейбір елдер-

де баға деңгейінің күрт өсуіне алып келсе де; осы уақытқа дейін Экваторлық Гвинеяда, Венесуэлада, Иран мен Әзірбайжанда ғана инфляция 20% жақындады. Серпіліс кезінде елдердің көпшілігі тұрақтандыру мәселесін табиғи ресурсқа базалық бағаны белгілеу жолымен шешті. Осы бағадан төмен табыс тікелей бюджетке барады, ал осы бағадан жоғары алынған табыс жинақталады. Әдетте, мұндай жүйенің негізгі мақсаты – бюджет пен экономиканы шикізаттың ағымдағы бағасынан босату.

Сонымен бірге Ресей мен Қазақстанда баға нормалар қысымға төтеп беріп, экономиканы тұрақтандыруға көмектесті. Өзінің баға ережелерін сақтай отырып, Ресей мен Қазақстан бақылау арқылы мұнайды есептеместен дефицитті ұстап қала алды (Ресейде мұнайды есептеместен ЖІӨ-нің 5-6%, Қазақстанда – 7,5% мөлшерінде). Бұл орайда Қазақстан серпілістің соңына қарай 28 млрд АҚШ долларын жинақтады, бұл елдің ЖІӨ-нің 20%-дан астам бөлігін құрайды.

Әдебиеттер

- 1 Мировая экономика: прогноз до 2020 года / под ред. А.А. Дынкина // ИМЭМО РАН. – М.: Магистр, 2008. – 429 с.
- 2 Минерально-сырьевые ресурсы и экономическое развитие // Сборник научных трудов. / отв.ред.: В.Б. Кондратьев. – М.: ИМЭМО РАН, 2010 – 211 с.
- 3 Основы макроэкономической политики для богатых природными ресурсами развивающихся стран. – Международный валютный фонд, 2012.– С. 8
- 4 Неллор Д. «Пограничные» рынки стран Африки на подъеме // Финансы и развитие. – сентябрь, 2008. – № 3. – Т.45.- С.30-33.

References

- 1 Mirovaya ekonomika: prognoz do 2020 goda / pod. red. A.A. Dynkina // IMEMO RAN. – M.: Magistr, 2008. – 429 s.
- 2 Mineral'no-syr'yevyye resursy i ekonomicheskoe razvitiye // Sbornik nauchnyh trudov. / otv.red.: V.B. Kondrat'ev. – M.: IMEMO RAN, 2010 – 211 s.
- 3 Osnovy makroekonomicheskoy politiki dlya bogatyh prirodnymi resursami rezhivaiushchihsy stran. –Mejdunarodnyi valiutnyi fond, 2012. – S. 8.
- 4 Nellor D. «Pogranichnyye» ryknistranAfrikinapod'eme// Finansy i razvitiye. –sentyabr', 2008. – # 3. – V.45. – S.30-33.

<i>Кошербаев Ж.</i> Орталық Азиядағы ядролық қарудан азат аймаққа қатысты ядролық державалардың ұстанымы	134
<i>Бюжеева Б.З., Қарабалаева Ж.</i> Қазақстан мен Қырғызстан ынтымақтастығының мәселелері мен болашағы.....	140
<i>Сарбаева Р.Е.</i> Женщины Казахстана в политике и на международной арене: гендерная проблематика	144

3-бөлім Раздел 3
Әлемдік Вопросы
экономика мәселелері мировой экономики

<i>Елемесов Р.Е.</i> Введение в экономическую глобалистику: проблемы бедности и международное сотрудничество	152
<i>Ондаш А.</i> Әлемдік экономиканың ғаламдануы мен дағдарыстың жаңа үрдістері және «ресурсы мол» елдердегі экономикалық даму мәселелері.....	162
<i>Байгісиев М.Қ., Оспанбаев Ж.</i> Экономикалық өсу теориясындағы бәсекелі екі концепция.....	170
<i>Досымбекова М.С., Қарабалаев Қ.Қ.</i> Дүниежүзілік кеден ұйымы шеңберінде тауарды кеден шекарасынан өткізу тәртібін белгілеу бойынша кейбір мәселелері.....	176
<i>Медуханова Л.А., Узбеханов Н.Б.</i> Методы государственного регулирования экспорта: теоретические аспекты и практика применения в Казахстане	182
<i>Хамзаева А.В.</i> Эволюция развития валютной политики КНР	190

4-бөлім Раздел 4
Қазақстанның Внешнеэкономическая
сыртқыэкономикалық қызметі деятельность Казахстана

<i>Байзакова К.И., Кемебаев А.</i> Роль Казахстана в современной евразийской интеграции.....	202
<i>Nurlanova N.K., Kaliyeva A.B.</i> The Eurasian Economic Community is a new opportunity to develop transit potential of Kazakhstan	206
<i>Аблаева Н.М., Елемесов Р.Е.</i> Жаңа Энергетикалық Одақ: концепциялары, мәселелері және даму болашағы	212
<i>Дабылтаева Н.Е., Нуржанова А.М.</i> Қазақстан Республикасының көлік кластерінің даму перспективалары.....	218
<i>Медуханова Л.А., Кожатаева А.Б.</i> Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының қазіргі жағдайы және тиімді қолдану мәселелері	226

5-бөлім Раздел 5
Халықаралық құқық мәселелері Вопросы международного права

<i>Саяпин С.В.</i> Основные законодательные подходы к криминализации агрессии.....	236
<i>Тусупова А.Ж.</i> Международный договор в системе источников конституционного права	244
<i>Айдарбаев С. Ж., Байтукаева Д.У.</i> Правовая защита экологических прав граждан в государствах-членах Европейского Союза	252